

ผลของการให้ความรู้และคำปรึกษาโดยเภสัชกรคลินิกแก่ผู้ป่วยนอกโรคมะเร็งที่ได้รับยาเคมีบำบัด

นางสาวสมพร ศักดิ์ชินบุตร

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเภสัชศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาเภสัชกรรมคลินิก ภาควิชาเภสัชกรรม

คณะเภสัชศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2545

ISBN 974-17-2872-7

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

EFFECT OF EDUCATION AND COUNSELING PROVIDED BY A CLINICAL PHARMACIST ON
OUTPATIENTS WITH CANCER CHEMOTHERAPY

Miss Somporn Sakchinabut

ศูนย์วิทยทรัพยากร

A thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Science in Pharmacy in Clinical Pharmacy

Department of Pharmacy

Faculty of Pharmaceutical Sciences

Chulalongkorn University

Academic Year 2002

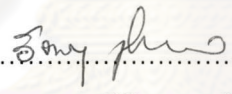
ISBN 974-17-2872-7

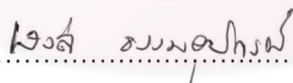
หัวข้อวิทยานิพนธ์ ผลของการให้ความรู้และคำปรึกษาโดยเภสัชกรคลินิกแก่ผู้ป่วยนอกโรค
มะเร็งที่รับประทานเคมีบำบัด
โดย นางสาวสมพร ศักดิ์ชินบุตร
ภาควิชา เภสัชกรรม
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์เรวดี ธรรมอุปกรณ
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม แพทย์หญิงสุตสวาท เลหาวิณิช
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม อาจารย์ ดร.ศุภกิจ วงศ์วิวัฒนนุกิจ

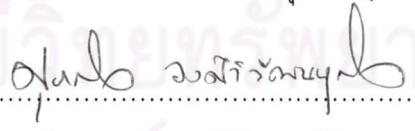
คณะเภสัชศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต

..... คณบดีคณะเภสัชศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.บุญยงค์ ตันติสิระ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์อัจฉรา อุทิศวรรณกุล)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์เรวดี ธรรมอุปกรณ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(อาจารย์ ดร.ศุภกิจ วงศ์วิวัฒนนุกิจ)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์นารัต เกษตรทัต)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีรวิ เลอमानกุล)

สมพร ศักดิ์ชินบุตร : ผลของการให้ความรู้และคำปรึกษาโดยเภสัชกรคลินิกแก่ผู้ป่วยนอกโรคมะเร็งที่ได้รับยาเคมีบำบัด. (EFFECT OF EDUCATION AND COUNSELING PROVIDED BY A CLINICAL PHARMACIST ON OUTPATIENTS WITH CANCER CHEMOTHERAPY) อ.ที่ปรึกษา : รศ. เรวดี ธรรมอุปกรณ์, อ.ที่ปรึกษาร่วม : พญ. สุตสวาท เลหาวิณีจ, อ.ดร. ศุภกิจ วงศ์วิวัฒน์นุกิจ, 120 หน้า; ISBN 974-17-2872-7.

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการให้ความรู้และคำปรึกษาแก่ผู้ป่วยนอกโรคมะเร็งที่ได้รับการรักษาด้วยยาเคมีบำบัดจากเภสัชกรคลินิก ในด้าน 1) ความรู้เกี่ยวกับโรคและการรักษา อาการไม่พึงประสงค์จากยาเคมีบำบัด และการดูแลตนเองของผู้ได้รับยาเคมีบำบัด 2) การเปลี่ยนแปลงทางคลินิกเกี่ยวกับความรุนแรงของอาการไม่พึงประสงค์และประสิทธิผลการดูแลตนเองเมื่อเกิดอาการไม่พึงประสงค์ และ 3) การเปลี่ยนแปลงคุณภาพชีวิตของผู้ป่วย ดำเนินการศึกษาดังแต่เดือนกันยายน 2545 ถึงกุมภาพันธ์ 2546 ที่ หน่วยเคมีบำบัด งานโรคมะเร็ง กลุ่มงานอายุรกรรม โรงพยาบาลราชวิถี โดยแบ่งผู้ป่วยเป็น 2 กลุ่มด้วยวิธีการสุ่มและเปรียบเทียบผลระหว่างผู้ป่วยกลุ่มศึกษาซึ่งได้รับการให้ความรู้และคำปรึกษาจำนวน 23 ราย กับผู้ป่วยกลุ่มควบคุมที่ไม่ได้รับการให้ความรู้และคำปรึกษาจำนวน 21 ราย การประเมินผลใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์จำนวน 3 ครั้ง ผู้ป่วยทั้ง 2 กลุ่มมีข้อมูลลักษณะทางประชากร ชนิดของโรคมะเร็ง และแบบแผนการรักษาด้วยยาเคมีบำบัด ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p > 0.05$) ผลการดำเนินงานพบว่า การให้ความรู้และคำปรึกษามีผลต่อความรู้ของผู้ป่วยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) โดยเฉพาะความรู้ในหมวดอาการไม่พึงประสงค์และการดูแลตนเองของผู้ได้รับยาเคมีบำบัด ประสิทธิภาพการดูแลตนเองเมื่อเกิดอาการไม่พึงประสงค์ของกลุ่มศึกษาสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) อย่างไรก็ตามไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติสำหรับความรุนแรงของอาการไม่พึงประสงค์และคุณภาพชีวิตในผู้ป่วยทั้ง 2 กลุ่ม ($p > 0.05$) ดังนั้นสรุปว่า การให้ความรู้และคำปรึกษาทำให้ผู้ป่วยมีความรู้และมีประสิทธิภาพการดูแลตนเองดีขึ้น

ภาควิชา.....เภสัชกรรม.....
สาขาวิชา.....เภสัชกรรมคลินิก.....
ปีการศึกษา...2545.....

ลายมือชื่ออนิสิต.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

4476624733 : MAJOR CLINICAL PHARMACY

KEY WORD: EDUCATION AND COUNSELING / CANCER / CHEMOTHERAPY / SELF-CARE / ADVERSE DRUG REACTION / QUALITY OF LIFE

SOMPORN SAKCHINABUT : EFFECT OF EDUCATION AND COUNSELING PROVIDED BY A CLINICAL PHARMACIST ON OUTPATIENTS WITH CANCER CHEMOTHERAPY. THESIS ADVISOR : ASSOC PROF. RAWADEE DHUMMA-UPAKORN. THESIS CO-ADVISOR : SUDSAWAT LAOHAVINIJ, M.D., SUPAKIT WONGWIWATTHANANUKIT, Ph.D. ; 120 pp. ISBN 974-17-2872-7.

The purpose of this study was to examine the effect of education and counseling provided by a clinical pharmacist on outpatients cancer chemotherapy. Outcomes variables were evaluated in terms of: 1) knowledge about disease and treatment, adverse drug reaction, and self-care of patients who received chemotherapy; 2) clinical changes in the severity of adverse drug reaction and effectiveness of self-care when patients have adverse drug reaction; and 3) changes in the quality of life. The two-way mixed-design experimental study was conducted during September, 2002 to February, 2003 at Oncology Unit, Department of Internal Medicine, Rajavithi Hospital. Forty-four subjects were randomly stratified and assigned into experimental group and control group. An experimental group of 23 patients was received education and counseling while a control group of 21 patients did not. Data were collected using structured-interview and questionnaire at baseline, first, and second follow-up on receiving chemotherapy. There were no statistically significant differences in demographic data, cancer types, and chemotherapy treatment regimen between experimental and control group at baseline. Results indicated that providing education and counseling had significant effects on knowledge of patients (p<0.05), especially in the part of knowledge of adverse drug reactions and self-care. The effectiveness of self-care of experimental group was higher than control group significantly (p < 0.05). However there were no significant difference in severity of adverse drug reactions and the quality of life for both groups (p>0.05). In conclusion, providing education and counseling can improve knowledge and effectiveness of self care of patient.

Department/Program.....Pharmacy.....Student's signature.....*Somporn Sakchinabut*.....

Field of study.....Clinical Pharmacy.....Advisor's signature.....*R. Dhumma-upakorn*.....

Academic year.....2002.....Co-advisor's signature.....*Sudsawat Laohavini*.....

Co-advisor's signature.....*Supakit Wongwivatthan*.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ผู้วิจัยขอขอบคุณหลายฝ่ายที่ได้ให้ความช่วยเหลือ และร่วมมือเป็นอย่างดี ดังรายนามที่จะกล่าวต่อไปนี้

ผู้อำนวยการโรงพยาบาลราชวิถี นายแพทย์สุรวิทย์ เตชธวานันท์ ที่อนุญาตให้ทำการวิจัย ในครั้งนี้

นายแพทย์ เจษฎา มณีชวขจร ที่ให้คำแนะนำและอนุญาตให้ใช้แบบประเมินวัดคุณภาพ ชีวิตของผู้ป่วยโรคมะเร็ง

เภสัชกรและเจ้าหน้าที่ทุกท่านในกลุ่มงานเภสัชกรรม โดยเฉพาะเภสัชกรหญิงรุ่งทิพย์ ตั้งสง่าศักดิ์ศรี ที่ได้สนับสนุนและช่วยเหลือเป็นอย่างดี

พยาบาลและเจ้าหน้าที่ทุกท่านของหน่วยเคมีบำบัด งานโรคมะเร็ง กลุ่มงานอายุรกรรม ที่ช่วยเหลือและให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการเก็บรวบรวมข้อมูล

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ เวที ธรรมอุปกรณ์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ แพทย์หญิง สุดสวาท เลหาวิณีจ และ อาจารย์ ดร. ศุภกิจ วงศ์วิวัฒน์นุกิจ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วมวิทยานิพนธ์และกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ทุกท่านที่กรุณาเสียสละเวลาอันมีค่าตรวจแก้ไขวิทยานิพนธ์ รวมทั้งให้ความรู้และคำแนะนำอันมีคุณค่ายิ่งในการเขียนงานวิจัยครั้งนี้

ท้ายสุดผู้วิจัยขอขอบคุณ บิดา มารดา พี่ เพื่อนๆ และผู้เกี่ยวข้องทุกท่านที่เป็นกำลังใจแก่ ผู้วิจัยมาตลอด จนการทำวิทยานิพนธ์นี้สำเร็จได้ด้วยดี

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฌ
สารบัญรูป.....	ญ
บทที่	
1. บทนำ.....	1
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
3. วิธีดำเนินการวิจัย.....	25
4. ผลการวิจัยและอภิปรายผล.....	35
5. สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ.....	71
รายการอ้างอิง.....	75
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก.....	86
ภาคผนวก ข.....	100
ภาคผนวก ค.....	104
ภาคผนวก ง.....	106
ภาคผนวก จ.....	109
ภาคผนวก ฉ.....	111
ภาคผนวก ช.....	113
ภาคผนวก ฌ.....	114
ภาคผนวก ญ.....	115
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	120

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง.....	36
2	ข้อมูลเกี่ยวกับโรคและการรักษา.....	38
3	ข้อมูลสูตรยาเคมีบำบัดที่ใช้ในการรักษา.....	40
4	ข้อมูลคะแนนรวมความรู้เกี่ยวกับโรคและการรักษา อาการไม่พึงประสงค์จากยาเคมีบำบัด และการดูแลตนเองของผู้ได้รับยาเคมีบำบัด.....	41
5	การเปลี่ยนแปลงคะแนนรวมความรู้.....	42
6	ผลการประเมินความรู้เกี่ยวกับโรคและการรักษา อาการไม่พึงประสงค์จากยาเคมีบำบัด และการดูแลตนเองของผู้ได้รับยาเคมีบำบัดแยกเป็นรายหมวด.....	43
7	การเปลี่ยนแปลงคะแนนความรู้หมวดโรคและการรักษา.....	44
8	การเปลี่ยนแปลงคะแนนความรู้หมวดอาการไม่พึงประสงค์.....	45
9	การเปลี่ยนแปลงคะแนนความรู้หมวดการดูแลตนเอง.....	46
10	อุบัติการณ์และความรุนแรงของอาการไม่พึงประสงค์ที่เกิดขึ้นจากยาเคมีบำบัด...	50
11	อุบัติการณ์และความรุนแรงของอาการไม่พึงประสงค์ที่เกิดขึ้นจากยาเคมีบำบัดของผู้ป่วยแต่ละกลุ่ม.....	52
12	ระดับความรุนแรงของอาการไม่พึงประสงค์จากยาเคมีบำบัด.....	53
13	การเปลี่ยนแปลงระดับความรุนแรงของอาการไม่พึงประสงค์.....	54
14	วิธีการดูแลตนเองเมื่อเกิดอาการไม่พึงประสงค์.....	57
15	ประสิทธิผลการดูแลตนเองเมื่อเกิดอาการไม่พึงประสงค์.....	58
16	การเปลี่ยนแปลงประสิทธิผลการดูแลตนเองเมื่อเกิดอาการไม่พึงประสงค์.....	59
17	ข้อมูลคะแนนคุณภาพชีวิตของกลุ่มตัวอย่าง.....	62
18	การเปลี่ยนแปลงคะแนนคุณภาพชีวิตรวม.....	63
19	การเปลี่ยนแปลงคะแนนคุณภาพชีวิตหมวดความผาสุกด้านร่างกาย.....	64
20	การเปลี่ยนแปลงคะแนนคุณภาพชีวิตหมวดความผาสุกด้านสังคม/ครอบครัว.....	65
21	การเปลี่ยนแปลงคะแนนคุณภาพชีวิตหมวดความผาสุกด้านอารมณ์.....	66
22	การเปลี่ยนแปลงคะแนนคุณภาพชีวิตหมวดความผาสุกด้านการปฏิบัติกิจกรรม...	67

สารบัญรูป

รูปประกอบ	หน้า
1 ขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย.....	31
2 เปรียบเทียบคะแนนความรู้.....	42
3 เปรียบเทียบคะแนนความรู้หมวดโรคและการรักษา.....	44
4 เปรียบเทียบคะแนนความรู้หมวดอาการไม่พึงประสงค์.....	45
5 เปรียบเทียบคะแนนความรู้หมวดการดูแลตนเอง.....	46
6 ผลการประเมินความสัมพันธ์ของอาการไม่พึงประสงค์จากยาเคมีบำบัดตามวิธี Naranjo.....	49
7 เปรียบเทียบระดับความรุนแรงของอาการไม่พึงประสงค์.....	54
8 เปรียบเทียบค่าประสิทธิผลการดูแลตนเอง.....	59
9 เปรียบเทียบคะแนนคุณภาพชีวิตรวม.....	63
10 เปรียบเทียบคะแนนคุณภาพชีวิตหมวดความผาสุกด้านร่างกาย.....	64
11 เปรียบเทียบคะแนนคุณภาพชีวิตหมวดความผาสุกด้านสังคม/ครอบครัว.....	65
12 เปรียบเทียบคะแนนคุณภาพชีวิตหมวดความผาสุกด้านอารมณ์.....	66
13 เปรียบเทียบคะแนนคุณภาพชีวิตหมวดความผาสุกด้านการปฏิบัติกิจกรรม.....	67

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย